

Høringsnotat om ny forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanningene for 1.–7. trinn og 5.–10. trinn med rammeplanutvalgets merknader og vurderinger

1. Bakgrunnen for ny forskrift

Evalueringer har pekt på at norsk lærerutdanning står overfor en rekke utfordringer. Som en oppfølging av evalueringsarbeidet la regjeringen fram *St.meld. nr. 11 (2008-2009) Læreren – rollen og utdanningen* i februar 2009. Stortinget sluttet seg til forslagene i meldingen. Regjering og Storting står dermed samlet bak endringer for å øke kvaliteten i norsk lærerutdanning. Ett av ankepunktene mot dagens lærerutdanning er at den er for bred til å gi kandidatene tilstrekkelig faglig og pedagogisk kompetanse for alle trinn og fag i skolen. På denne bakgrunn er det vedtatt en reform som vil erstatte dagens allmennlærerutdanning med to nye grunnskolelærerutdanninger for henholdsvis 1.–7. trinn og 5.–10. trinn, med sterkere faglig fordypning og konsentrasjon. Reformen innebærer også økt profesjonsretting og sterkere fagdidaktisk orientering, samtidig som det framheves at utdanningene skal være forskningsbaserte og praksisorienterte.

2. Rammeplan i forskriftsform – nasjonal modell

Ny rammeplan skal ha en annen form enn tidligere. Det innebærer at hele rammeplanen skal ha forskrifts form og vil i det videre betegnes som forskrift. Rammeplanutvalget har lagt til grunn at Stortingets vedtak om at en enhetlig utforming av grunnskolelærerutdanningene skal veies opp mot universitets- og høyskolelovens understreking av institusjonell autonomi og faglig frihet. Forskriften omhandler grunnskolelærerutdanningene som utdanningsprogram og gir føringer til lærerutdanningsinstitusjonene på et overordnet nivå.

I tillegg til å utarbeide et utkast til forskrift har rammeplanutvalget fått i mandat å utarbeide nasjonale retningslinjer for fagene som definerer rammene for institusjonenes programplaner for de to grunnskolelærerutdanningene, og å utarbeide et sett med indikatorer for hva som kjennetegner grunnskolelærerutdanninger med høy kvalitet. Rammeplanutvalget skal oversende utkast til nasjonale retningslinjer og forslag til indikatorer til Kunnskapsdepartementet 20. januar 2010.

3. Den enkelte paragraf med merknader og rammeplanutvalgets vurderinger

§ 1 VIRKEOMRÅDE OG FORMÅL

Forskriften gjelder for universiteter og høyskoler som gir grunnskolelærerutdanning, og som er akkreditert etter lov om universitet og høyskoler § 1-2 og § 3-1.

Forskriften gjelder for 4-årig grunnskolelærerutdanning. Forskriften definerer de nasjonale rammene for grunnskolelærerutdanningene for 1.–7. trinn og 5.–10. trinn.

Forskriftens formål er å sikre at lærerutdanningsinstitusjonene tilbyr integrerte, profesjonsrettete og forskningsbaserte grunnskolelærerutdanninger med høy faglig kvalitet. Utdanningene skal forholde seg til opplæringsloven og gjeldende læreplanverk for grunnsopplæringen.

Institusjonene skal legge til rette for integrerte grunnskolelærerutdanninger med helhet og sammenheng mellom teori- og praksisstudier, mellom fag og fagdidaktikk og mellom fag. Grunnskolelærerutdanningene skal gi kandidatene solide faglige og didaktiske kunnskaper, kvalifisere for forskningsbasert yrkesutøvelse og for kontinuerlig profesjonell utvikling. Utdanningene skal kjennetegnes av et nært samspill med profesjonsfeltet og ulike samfunnsaktører. Utdanningene skal sette læreryrket inn i en historisk og samfunnsmessig sammenheng og bidra til kritisk refleksjon og profesjonsforståelse.

Grunnskolelærerutdanningene skal kvalifisere kandidatene til å ivareta opplæring om samiske forhold og ha kunnskap om samiske barns rett til opplæring i tråd med opplæringsloven og gjeldende læreplanverk for grunnopplæringen.

Merknader til § 1

Denne paragrafen angir både formålet med forskriften og målet med grunnskolelærerutdanningene.

Forskriften har samme status for grunnskolelærerutdanninger uavhengig av om de gis på universiteter eller høyskoler.

I utkast heter det at utdanningene skal forholde seg til opplæringsloven (Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 17. juli 1997 nr. 61) og gjeldende læreplaner for skolen. I tillegg er det viktig å være oppmerksom på kap. 14 i forskrift til opplæringsloven, kompetanseforskriften, som definerer krav for å bli tilsatt i skolen. Kunnskapsdepartementet vil senere sende på høring forslag til endringer i opplæringsloven og kompetanseforskriften.

I forskriften er samiske barns rett til opplæring understreket. I denne sammenheng er det viktig å poengtere at samiske barns rettigheter etter opplæringsloven står fast.

Rammeplanutvalgets vurderinger om bestemmelser i § 1

Rammeplanutvalget har lagt vekt på at det nå skal etableres to differensierte grunnskolelærerutdanninger, rettet mot henholdsvis 1.–7. og 5.–10. trinn i grunnskolen. I tillegg innebærer reformen styrket profesjonsretting, praksisopplæring, faglig kompetanse i undervisningsfagene og forskningsbasert utdanning. Videre er sammenhengen mellom teori og praksis, mellom fag og mellom fag og fagdidaktikk understreket. Forskriften tydeliggjør disse elementene i § 1.

I denne paragrafen understrekes det at utdanningene skal være forskningsbaserte. Forskningsbasert undervisning er også et krav i lov om universiteter og høyskoler som denne forskriften er gitt med hjemmel i. Forskningsbasert undervisning kan forstås på flere måter, blant annet som et kontinuum fra at den som underviser er oppdatert på forskningslitteratur i faget til å bruke egen forskning i undervisningen og trekke studentene inn i forskningsprosjekter. Forskningsforankring er også omtalt i flere av formuleringene i § 2, og i § 3 heter det at alle undervisningsfag og skolerelevante fag og

emner skal være forankret i et forskningsaktivt miljø. På denne måten er kravet til forskningsbasert utdanning konkretisert.

I paragrafen understrekes det at utdanningene skal være profesjonsrettede. Utdanningenes praksisforankring står her sentralt. Også denne forankringen er omtalt i flere av utbytteformuleringene i § 2 og er et sentral premiss for utdanningenes struktur i § 3.

Rammeplanutvalget har vært opptatt av at lærerutdanningene skal gi solid faglig og fagdidaktisk kompetanse i undervisningsfagene samtidig som utdanningenes danningsperspektiv må ivaretas. I denne paragrafen gjenspeiles danning i følgende formulering i forskriften: "Utdanningene skal sette læreryrket inn i en historisk og samfunnsmessig sammenheng og bidra til kritisk refleksjon og profesjonsforståelse." Danningsperspektivet reflekteres også i flere av i læringsutbytteformuleringene.

§ 2 LÆRINGSUTBYTTE

Grunnskolelærerutdanningene skal kvalifisere lærere til å utøve et krevende og komplekst yrke i et samfunn som preges av mangfold og endring. Læringsutbytte er formulert med utgangspunkt i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

Kandidaten skal etter fullført grunnskolelærerutdanning ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse, som fundament for arbeid i skolen og videre kompetanseutvikling.

Læringsutbytte særskilt for kandidater 1.–7. trinn:

Kandidaten

- *har faglige og fagdidaktiske kunnskaper i matematikk, norsk og øvrige fag som inngår i utdanningen, og solid kunnskap om begynneropplæring*
- *har kunnskap om arbeid med grunnleggende ferdigheter (uttrykke seg muntlig, lese, uttrykke seg skriftlig, regne, bruke digitale verktøy) i og på tvers av fag, og kan tilrettelegge for progresjon i opplæringen av disse ferdighetene tilpasset elever på 1.–7. trinn*
- *har kunnskap om det helhetlige opplæringsløpet, med vekt på overgangen fra barnehage til skole og barnetrinn til ungdomstrinn*

Læringsutbytte særskilt for kandidater 5.–10. trinn:

Kandidaten

- *har solide faglige og fagdidaktiske kunnskaper i fagene som inngår i utdanningen og om fagenes kunnskapsmessige forankring*
- *har kunnskap om arbeid med videreutvikling av grunnleggende ferdigheter (uttrykke seg muntlig, lese, uttrykke seg skriftlig, regne, bruke digitale verktøy) i og på tvers av fag, og kan tilrettelegge for progresjon i disse ferdighetene i opplæringen tilpasset elever på 5.–10. trinn*
- *har kunnskap om det helhetlige opplæringsløpet, med vekt på overgangen fra barnetrinn til ungdomstrinn og ungdomstrinn til videregående opplæring*

Felles læringsutbytte for kandidater i begge utdanningsløp:

Læringsutbytte må ses i sammenheng med fagenes innhold og arbeidsmåter i de to grunnskolelærerutdanningene.

KUNNSKAP

Kandidaten

- *har kunnskap om skolens og lærerprofesjonens egenart, historie, utvikling og plass i samfunnet og om skolens formål, verdigrunnlag, lovgrunnlag, gjeldende læreplaner og ulike elevers rettigheter*
- *har kunnskap om læreplanarbeid og om skolen som organisasjon*
- *har kunnskap om barns og unges læring, utvikling og danning i ulike sosiale, flerkulturelle og flerspråklige kontekster*
- *har kunnskap om klasseledelse og klassemiljø og om utvikling av gode relasjoner til og mellom elever*
- *har kunnskap om et bredt repertoar av arbeidsmåter og læringsressurser og om sammenhengen mellom innhold, arbeidsmåter og elevenes forutsetninger*
- *har kunnskap om barns og unges oppvekstmiljø, likestilling og identitetsarbeid*
- *har kunnskap om barn i vanskelige situasjoner og om barns rettigheter i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv*
- *har kunnskap om nasjonalt og internasjonalt forsknings- og utviklingsarbeid med relevans for lærerprofesjonen*

FERDIGHETER

Kandidaten

- *kan selvstendig og i samarbeid med andre planlegge, gjennomføre og reflektere over undervisning i og på tvers av fag, med utgangspunkt i forsknings- og erfaringsbasert kunnskap*
- *kan tilrettelegge for og lede gode og kreative læringsmiljøer*
- *kan tilrettelegge for estetisk utfoldelse, opplevelse og erkjennelse*
- *kan tilpasse opplæringen til ulike elevers behov, motivere til lærelyst gjennom å tydeliggjøre læringsmål og bruke varierte arbeidsmåter for at elevene skal nå målene*
- *kan vurdere og dokumentere elevers læring og utvikling i forhold til opplæringens mål, gi læringsfremmende tilbakemeldinger og bidra til at elever kan vurdere egen læring*
- *kan kritisk reflektere over egen og skolens praksis i arbeidet med videreutvikling av lærerrollen og profesjonsetiske spørsmål*
- *mestrer norsk muntlig, norsk skriftlig både bokmål og nynorsk, og kan bruke språket på en kvalifisert måte i profesjonssammenheng*
- *kan vurdere og bruke relevante forskningsresultater og selv gjennomføre systematisk utviklingsarbeid*
- *kan i samarbeid med foresatte og faglige instanser identifisere spesielle behov hos elevene og iverksette nødvendige tiltak*
- *kan legge til rette for utvikling av kompetanse i entreprenørskap og for at lokalt arbeids- og samfunnsliv involveres i opplæringen*

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan bidra til profesjonelt lærerfelleskap med tanke på videreutvikling av god praksis og yrkesetisk plattform
- kan stimulere til demokratiforståelse, demokratisk deltakelse og evne til kritisk refleksjon tilpasset aktuelle klassetrinn
- kan bidra til å styrke internasjonale og flerkulturelle dimensjoner ved skolens arbeid
- kan identifisere egne lærings- og kompetansebehov i tilknytning til læreryrket
- innehar en endrings- og utviklingskompetanse som grunnlag for å møte framtidens skole

Merknader til § 2

Forskriften skal inneholde bestemmelser om forventet læringsutbytte på utdanningsnivå, det vil si etter fireårig grunnskolelærerutdanning. Læringsutbytte er i henhold til mandat for rammeplanutvalgets arbeid, formulert med utgangspunkt i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. I nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk beskrives forventet læringsutbytte ved hjelp av kategoriene kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. I forskriften er følgende presisering lagt til grunn for å skille mellom læringsutbytteformuleringer i de tre kategoriene (jf. rapport fra Kunnskapsdepartementets arbeidsgruppe som utformet forslag til nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk):

Kunnskap: Faktakunnskap, begrepskunnskap, prosedyrekunnskap, metakognitiv kunnskap.

Ferdighet: Evne til å kunne bruke tilegnete kunnskaper og/eller utøvende eller skapende evner.

Kompetanse: Generelle ferdigheter som oppøves gjennom fagstudier, og som kan ha overføringsverdi innenfor framtidig yrkesutøvelse. Eksempler: Selvstendighet, ansvarlighet, læringskompetanse, kommunikativ kompetanse, mellommenneskelige ferdigheter.

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk er delt inn i tre sykluser, der første syklus er bachelornivå og andre syklus er masternivå. I forskriften er forventet læringsutbytte beskrevet med utgangspunkt i bachelornivå i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

Læringsutbytte er videre utformet i henhold til lærerkompetansen som grunnutdanningen skal gi i følge St.meld. nr. 11 (2008–2009) s.15:

- Fag og grunnleggende ferdigheter
- Skolen i samfunnet
- Etikk
- Pedagogikk og fagdidaktikk
- Ledelse av læringsprosesser
- Samhandling og kommunikasjon
- Endring og utvikling

Rammeplanutvalgets vurderinger om bestemmelser i § 2

Læringsutbyttebeskrivelser i § 2 er formulert dels særskilt for kandidater i de to utdanningsløpene, og dels felles. Dette er gjort for å markere noen kompetanser som er spesifikke for kandidater i de to løpene. Imidlertid har utvalget vurdert det slik at når

læringsutbytte skal beskrives og uttrykke profesjonskompetanse på overordnet nivå, vil kompetanse i stor grad kunne beskrives på samme måte for kandidater i begge løp. I forskriften understrekes det imidlertid at læringsutbytteformuleringene må ses i sammenheng med innhold og arbeidsmåter på de klassetrinn som hver av de to utdanningene kvalifiserer for. Når læringsutbytte i de enkelte fag konkretiseres i de nasjonale retningslinjene, vil imidlertid forskjeller i læringsutbytte i de to grunnskolelærerutdanningene komme klart til uttrykk.

Rammeplanutvalget har lagt vekt på å formulere forventet læringsutbytte slik at det er realistisk for nyutdannede lærere.

De tre kategoriene i det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket benyttes i EU-kommisjonens forslag til rammeverk for livslang læring (EQF) og i kvalifikasjonsrammeverkene i mange andre land. De tre kategoriene har vært utfordrende å bruke for å formulere læringsutbytte, blant annet fordi det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket ikke er utformet spesielt med tanke på profesjonsutdanninger. I denne sammenheng kan det neves at Danmark har laget et kvalifikasjonsrammeverk som skiller mellom forventet læringsutbytte for graden bachelor og profesjonsbachelor.

Kunnskapsdepartementets arbeidsgruppe problematiserte selv de tre kategoriene. Den pekte for eksempel på at det ikke kan trekkes et absolutt skille mellom kunnskaper og ferdigheter, da ferdighetene som beskrives delvis er av teoretisk eller kognitiv art og dermed kunne vært beskrevet under kunnskaper. I utvalgets arbeid med utbytteformuleringene har også skillet mellom kategoriene ferdigheter og generell kompetanse vært utfordrende. I tillegg har inndelingen i de tre kategoriene reist spørsmål om enkelte temaer eller kunnskapsområder bør nevnes under flere kategorier. Rammeplanutvalget har forsøkt å unngå for mange utbyttebeskrivelser, og har dermed lagt vekt på ikke å gjenta temaer i alle de tre kategoriene. Det er dermed vesentlig at læringsutbyttebeskrivelsene under de tre kategoriene ses i sammenheng og at det forstås slik at det stilles krav til at kandidatene skal kunne anvende kunnskap.

Det er gitt som premiss at grunnskolelærerutdanningene skal være forskningsbaserte og dette er ivaretatt i flere av utbyttebeskrivelsene. Utvalget vil imidlertid påpeke at grunnskolelærerkandidatene ikke har gjennomgått en forskerutdanning og dermed ikke kan forventes å kunne gjennomføre forskning. Dette er det tatt hensyn til i utbyttebeskrivelsene.

I politiske dokumenter som ligger til grunn for forskriften, har *det flerkulturelle perspektivet, grunnleggende ferdigheter, vurdering og tilpasset opplæring* vært nevnt som sentrale områder som grunnskolelærere må ha kompetanse i. Disse er derfor inkludert i læringsutbyttebeskrivelsene, samtidig vil de bli ivaretatt i de nasjonale retningslinjene for alle fag.

Når det gjelder formuleringen om varierte arbeidsmåter i utbyttebeskrivelsene, har rammeplanutvalget vurdert om de burde spesifiseres. Utvalget har imidlertid konkludert med at det ikke er ønskelig å trekke fram enkelte arbeidsmåter fordi det

finnes et mangfold av relevante arbeidsmåter. Forskriftens utbyttebeskrivelser på utdanningsnivå viser derfor til kravet om kunnskap om og ferdigheter i varierte arbeidsmåter.

Medlemmene i rammeplanutvalget var uenige om hvorvidt entreprenørskap skal inkluderes i utbytteformuleringer i § 2. Med referanse til de politiske grunnlagsdokumentene gikk flertallet inn for å inkludere entreprenørskap eksplisitt i § 2. Mindretallet mente at entreprenørskap ikke burde spesifiseres i en forskrift som skal være på overordnet nivå, men at dimensjonen bør ivaretas i de nasjonale retningslinjene. Mindretallet påpekte videre at det er flere utbytteformuleringer som er ment å ivareta ulike sider ved entreprenørskap, og henviste i denne sammenheng til formuleringer som omhandler endrings- og utviklingskompetanse, kreativitet og ulike læringsarenaer. Med referanse til grunnlagsdokumentene gikk flertallet inn for å bruke begrepet entreprenørskap framfor entreprenøriell i forskriften, mens et mindretall i utvalget mente entreprenøriell kompetanse er et videre begrep enn entreprenørskap, og derfor mer egnet i denne sammenhengen.

§ 3 STRUKTUR FOR DIFFERENSIERT GRUNNSKOLELÆRERUTDANNING

(1) Krav til spesialisering og faglig sammensetning

Grunnskolelærerutdanningene skal være spesialiserte mot årstrinn i skolen, og kvalifisere for undervisning på henholdsvis 1.–7. trinn og 5.–10. trinn. Utdanningene skal organiseres som to klart definerte og differensierte grunnskolelærerutdanninger på en måte som sikrer progresjon i en helhetlig profesjonsutdanning.

Fireårig grunnskolelærerutdanning for 1.–7. trinn skal normalt omfatte minimum fire undervisningsfag, der minst ett av fagene skal være på 60 studiepoeng og de andre fagene må være på minimum 30 studiepoeng. Hovedvekten skal ligge på begynneropplæring. Et undervisningsfag i 4. studieår kan erstattes av ett skolerelevant fag på 30 studiepoeng. Ved overgang til masterutdanning etter 3. studieår vil det første året i masterutdanningen erstatte fag i det 4. studieåret i grunnskolelærerutdanningen.

Fireårig grunnskolelærerutdanning for 5.–10. trinn skal normalt omfatte tre undervisningsfag, hvert på 60 studiepoeng. Hovedvekten skal ligge på faglig fordypning. Et undervisningsfag i 4. studieår kan erstattes av ett undervisningsfag og ett skolerelevant fag hver på 30 studiepoeng, eventuelt to undervisningsfag hver på 30 studiepoeng. Ved overgang til masterutdanning etter 3. studieår vil det første året i masterutdanningen erstatte fag i 4. studieåret i grunnskolelærerutdanningen.

Obligatoriske fag, fagenes og praksisopplæringens omfang

I begge utdanningene skal det være veiledet, vurdert og variert praksisopplæring i alle studieårene. Praksisopplæring skal inngå som en integrert del av alle fagene i utdanningene. Omfanget av praksisopplæringen skal være minst 100 dager fordelt over fire år; minimum 60 dager i løpet av de to første studieårene, og minimum 40 dager i løpet av de to siste studieårene. Praksisopplæringen skal være i grunnskolen og fordeles på både lavere og høyere årstrinn i det løpet som utdanningen kvalifiserer for. Det skal være progresjon i praksisopplæringen, og den skal være tilpasset studentenes fagvalg i alle studieårene og knyttet til ulike deler av skolens virksomhet.

Alle undervisningsfag skal omfatte fagdidaktikk og være profesjonsrettede lærerutdanningsfag. Alle undervisningsfag og skoler relevante fag og emner skal være forskningsbaserte og forankret i et forskningsaktivt fagmiljø.

Bacheloroppgave i det 3. studieåret er obligatorisk. Arbeidet med oppgaven og innføring i vitenskapsteori og metode skal utgjøre 15 studiepoeng av pedagogikk og elevkunnskap. Oppgaven skal være profesjonsrettet med tematisk forankring i pedagogikk og elevkunnskap og/eller i andre fag.

For grunnskolelærerutdanning 1.–7. trinn er det obligatorisk med pedagogikk og elevkunnskap 60 studiepoeng, matematikk 30 studiepoeng og norsk 30 studiepoeng.

For grunnskolelærerutdanning 5.–10. trinn er det obligatorisk med pedagogikk og elevkunnskap 60 studiepoeng. Ingen undervisningsfag er obligatoriske.

Lærerutdanningsinstitusjonene skal legge til rette for et internasjonalt semester innenfor 4-årig grunnskolelærerutdanning.

(2) Studienes oppbygging

Grunnskolelærerutdanningen 1.–7. trinn:

1.–2. studieår:

*Praksisopplæring
Pedagogikk og elevkunnskap 30 studiepoeng, med 15 studiepoeng hvert år
Norsk 30 studiepoeng
Matematikk 30 studiepoeng
Undervisningsfag 30 studiepoeng*

3. studieår

*Praksisopplæring
Pedagogikk og elevkunnskap 30 studiepoeng
Undervisningsfag 30 studiepoeng*

4. studieår

*Praksisopplæring
Undervisningsfag 60 studiepoeng, eventuelt to fag på 30 studiepoeng,
hvorav ett kan være et skoler relevant fag på 30 studiepoeng*

Grunnskolelærerutdanningen 5.–10. trinn:

1.–2. studieår:

*Praksisopplæring
Pedagogikk og elevkunnskap 30 studiepoeng, med 15 studiepoeng hvert år
Undervisningsfag I 60 studiepoeng
Undervisningsfag II 30 studiepoeng*

3. studieår

*Praksisopplæring
Pedagogikk og elevkunnskap 30 studiepoeng
Undervisningsfag II 30 studiepoeng*

4. studieår

Merknader til § 3

Forskriftens struktur bygger på følgende føringer vedtatt i Stortinget:

Premisser for strukturen for grunnskolelærerutdanningene*	
1. -7. Trinn	5.-10. trinn
Normalt minst fire undervisningsfag	Normalt tre undervisningsfag
Norsk og matematikk obligatorisk med 30 studiepoeng hver	Ingen obligatoriske skolefag
Minst ett av undervisningsfagene skal være på 60 studiepoeng	Hvert undervisningsfag skal normalt være på 60 studiepoeng
Fagkretsen kan inneholde et skolerrelevant fag på inntil 30 studiepoeng som ikke er skolefag	Fagkretsen kan inneholde et skolerrelevant fag på inntil 30 studiepoeng som ikke er skolefag

* St.meld. nr.11 (2008–2009) og Innst. S. nr. 185

Fagene skal omfatte fagdidaktikk og praksis. Med skolerrelevante fag menes fag som er relevante for undervisning i grunnskolen og som tilbys av lærerutdanningene.

Rammeplanutvalgets vurderinger om bestemmelser i § 3

Utvalget mener det er viktig å framheve at forskriften omhandler to utdanninger og poengterer dette derfor både i denne paragrafen og i § 1. Dette er i samsvar med klare signaler som utvalget fikk fra politisk ledelse i Kunnskapsdepartementet. Selv om forskriften slår fast at det skal være to differensierte grunnskolelærerutdanninger, kan de nasjonale retningslinjene for det enkelte fag eventuelt åpne for felles innhold på enkelte områder. Eventuelt overlapp må være faglig begrunnet.

I tråd med Stortingets innstilling er det i forskriften påpekt at i grunnskolelærerutdanningen 1.–7. trinn skal begynneropplæring ha særskilt vekt. Utdanningen skal likevel sikre kompetanse for alle årstrinn i trinn 1.–7. På samme måte skal studentene som tar grunnskolelærerutdanningen for 5.–10. trinn, sikres kompetanse for alle trinn i denne utdanningen.

Hvert studieår skal gi 60 studiepoeng. Disse skal fordeles på både fag og emne (studiepoenggivende enhet). Det er gitt nasjonale føringer om minimum 30 studiepoeng per fag, og forskriften er i samsvar med dette. For grunnskolelærerutdanningen 1.-7. trinn vil undervisningsfag nevnt under 1.-2. studieår være et annet fag enn norsk og matematikk. I 3. studieår er undervisningsfaget enten et nytt fag på 30 studiepoeng eller ytterligere 30 studiepoengene i norsk, matematikk eller undervisningsfaget fra de første to studieårene.

I forskriften er 15 studiepoeng satt som minste studiepoenggivende enhet i lærerutdanningene. 15 studiepoeng som minste enhet er valgt for å unngå fragmentering av fagene, mange eksamener og et for omfattende vurderingsarbeid for lærerutdannerne.

Mulighet for mobilitet mellom utdanningsinstitusjonene var et sentralt premiss i arbeidet med forskriften. Hensikten med dette er at lærestedene skal prioritere, profilere og styrke institusjonens fagtilbud, samtidig som studentenes ønsker om fagsammensetning ivaretas gjennom institusjonelt samarbeid. Forslag til struktur for grunnskolelærerutdanningene åpner for at studentene kan søke om overgang fra en institusjon til en annen etter både 2. og 3. studieår, dersom de ønsker et fag som ikke tilbys på lærestedet hvor de startet utdanningen.

Strukturen for begge grunnskolelærerutdanningene skal sikre mulighet for overgang til master etter 3. studieår. Dette er ivaretatt i begge modellene ved å plassere obligatoriske fag i de tre første årene og ved at studentene gis mulighet for 60 studiepoeng i undervisningsfag. Skolerelevante fag er lagt til 4. studieår for å sikre at studentene får tilstrekkelig antall undervisningsfag ved eventuell overgang til master etter 3. studieår. Fireårige grunnskolelærerutdanninger skal omfatte fire og tre undervisningsfag i henholdsvis 1–7 og 5–10 utdanningen. Grunnen til formuleringene ”normalt omfatte minimum fire undervisningsfag” for 1–7 utdanningen og ”normalt omfatte minimum tre undervisningsfag” for 5–10 utdanningen, skyldes at studenter skal gis mulighet for å fortsette med masterstudier etter tre år. Med utgangspunkt i Stortingets behandling av reformen, kommer det tydelig fram i forskriften at hovedregelen om antall undervisningsfag kan fravikes dersom kandidatene søker relevant masterutdanning etter bachelorgrad/tre år. Dette omtales i § 3, første ledd.

I St.meld. nr. 11 (2008-2009) er det framhevet at det nye faget pedagogikk og elevkunnskap skal gå over flere år. Departementet har senere presisert at dette betyr at faget skal gå i alle de tre første årene. I forskriften er de 60 obligatoriske studiepoengene i pedagogikk og elevkunnskap fordelt med 15 studiepoeng i 1. og 2. studieår og 30 studiepoeng i 3. studieår for begge grunnskolelærerutdanningene. Modellen er begrunnet ut fra at vitenskapsteori, forskningsmetode og bacheloroppgaven knyttes til pedagogikk og elevkunnskap i tredje studieår. Bacheloroppgaven er lagt til pedagogikk og elevkunnskap fordi det er det eneste obligatoriske faget i begge utdanningene, og til tredje studieår fordi studentene etter to års studier skal være faglige modne for denne type oppgave. Rammeplanutvalget er dessuten opptatt av at bacheloroppgaven skal være profesjonsrettet. Dette innebærer at oppgaven skal knyttes til praksisopplæring eller andre sider ved skolens virksomhet. Tematisk kan bacheloroppgaven forankres i studentenes undervisningsfag de tre første årene og/eller i faget pedagogikk og elevkunnskap. Det legges ingen føringer når det gjelder fordeling av studiepoeng i pedagogikk og elevkunnskap per semester.

I tråd med reformens ambisjoner har rammeplanutvalget vært opptatt av å styrke kvaliteten i praksisopplæringen. For å sikre studentene kvalitativ god praksisopplæring er det framhevet at praksisopplæringen både skal være veiledet, vurdert og variert. Med variert praksisopplæring menes det i tillegg til praksis på ulike trinn som

utdanningen kvalifiserer for, praksis knyttet til ulike sider ved læreryrket som planlegging og gjennomføring av undervisning, ledelse av læringsarbeid i skolen, kollegasamarbeid, vurderingsarbeid, elevsamtaler, foreldresamarbeid, læreplanarbeid med mer. Styrket praksisopplæring er også lagt til grunn ved valg av struktur. Rammeplanutvalget er opptatt av at det også må være praksis i 4. studieår og har derfor besluttet at praksisopplæringen skal gå over fire år i begge løp. Det er videre forskriftsfestet at studentene skal ha praksisopplæring i alle fagene de velger for på denne måten tilpasse praksisopplæringen til studentenes fagvalg. Praksis skal ha klar progresjon og forankring i undervisningsfagene og i pedagogikk og elevkunnskap.

Omfanget av praksisopplæringen er i forskriften satt til minimum 100 dager i grunnskolen. I forskriften er praksis beregnet ut fra dager istedenfor uker fordi man av erfaring kan miste praksisomfang siden mange uker har mindre enn fem arbeidsdager. Forberedelse og etterarbeid til praksis skal ikke inngå i de 100 dagene. Minimumsformuleringen på 100 dager innebærer at det enkelte lærested gjerne kan gi praksisopplæringen større omfang.

I forskriften er praksis fordelt med 60 dager til de to første studieårene og 40 dager til de to siste. Ut over at det skal være praksis i alle studieårene, fordeler institusjonene selv dagene innenfor disse periodene. Dette gir institusjonene en viss fleksibilitet, og mulighet til å operere med ulikt antall dager per år. Fordelingen av praksis kan medføre at studenter på ulike institusjoner har ulikt antall praksisdager etter 3. studieår. Lærestedene må tilrettelegge for at studenter som bytter lærested fra 3. til 4. studieår, får de nødvendige 100 dager med praksis.

Departementet gjør oppmerksom på at praksisdagene kan deles opp, slik at de for eksempel tas som halve dager. Ved slike oppdelinger påligger det institusjonen et ansvar for å sørge for at det likevel gis tilbud om praksis som tilsvarer 100 hele dager totalt.

I St.meld. nr.11 (2008–2009) er omfanget på praksisopplæringen beregnet til 30 studiepoeng. I henhold til Stortingets vedtak er ikke praksisopplæringen studiepoengfestet i forskriften, men skal være en integrert del av undervisningsfagene og pedagogikk og elevkunnskap. Praksis skal være relevant for og integrert i fagene, og er å betrakte som en læringsarena på linje med undervisning ved lærerutdanningsinstitusjonene. Det er viktig at studentene underviser i fag i praksisopplæringen som de har hatt opplæring i. Forskriften presiserer at praksis skal være i grunnskolen.

Det er poengtert at fagene i lærerutdanningen skal være *lærerutdanningsfag* (integrasjon fag, fagdidaktikk og praksis) for å styrke profesjonsrettingen i fagene. Det innebærer at lærerstudenter som hovedregel ikke kan få sin utdanning i fag på andre utdanningsprogram og at det vil være vanskelig med felles undervisning for lærerstudenter og andre studentgrupper. Kravet om progresjon i fag og praksisopplæring gjør det dessuten problematisk med felles undervisning for ulike kull i de ulike fagene.

Forskriften uttrykker at lærerutdanningene skal være forankret i et forskningsaktivt miljø. Det bør derfor være et premiss for fagtilbudene at det er et aktivt forskningsmiljø i faget ved institusjonene. Med forskningsaktivt miljø menes at fagmiljøet må omfatte ansatte som selv er aktive forskere. Lov om universiteter og høyskoler presiserer at institusjonene skal utføre forskning på internasjonalt nivå og i forskriften er denne ambisjonen for fagmiljøene i lærerutdanningene framhevet. Det skal også utvikles indikatorer som kjennetegner lærerutdanning med høy kvalitet som vil spesifisere dette nærmere.

Utvalget framhever at internasjonalisering i utdanningene er viktig og det er derfor forskriftsfestet at lærerutdanningsinstitusjonene skal legge til rette for et internasjonalt semester innenfor 4-årig grunnskolelærerutdanning. Den enkelte institusjon har frihet til å innpasse internasjonalt semester der det er mest hensiktsmessig ut fra lokale programplaner for grunnskolelærerutdanningene.

Rammeplanutvalget har mottatt innspill om obligatoriske kurs i utdanningene. Dette har vært drøftet, men utvalget mener det ikke bør gis føringer i forskriften om obligatoriske kurs. Obligatoriske tema er ivaretatt i beskrivelser av læringsutbytte i § 2. Den enkelte institusjon kan eventuelt organisere obligatoriske tema som egne kurs, dersom de av ulike grunner finner det hensiktsmessig.

§ 4 NASJONALE RETNINGSLINJER, PROGRAMPLAN OG INDIKATORER

Det er utarbeidet nasjonale retningslinjer for fagene i grunnskolelærerutdanningene og indikatorer for hva som kjennetegner grunnskolelærerutdanning med høy kvalitet. Med utgangspunkt i forskriften og nasjonale retningslinjer skal den enkelte institusjon utarbeide programplaner for grunnskolelærerutdanningene med bestemmelser om faglig innhold, praksisopplæring, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger. Programplanen skal vedtas i institusjonens styre.

Merknader til § 4

Det vil bli utarbeidet nasjonale retningslinjene for grunnskolelærerutdanningene og indikatorer for hva som kjennetegner ny lærerutdanning. Institusjonenes programplaner for grunnskolelærerutdanningene skal være i samsvar med nasjonale retningslinjer.

Rammeplanutvalgets vurderinger om § 4

Stortinget var under behandlingen av reformen opptatt av sterkere institusjonell forankring av lærerutdanningene. Det er bakgrunnen for at det er forskriftsfestet at programplanen skal vedtas i institusjonens styre.

§ 5 FRITAKSBESTEMMELSER

Eksamen eller prøve som ikke er avlagt som en del av en grunnskolelærerutdanning, kan gi grunnlag for fritak, jf. § 3–5 i lov om universiteter og høyskoler. Utdanning som skal gi grunnlag for fritak, må enten være fag som tilsvarer skolefag eller fag som har relevans for arbeid som lærer i grunnskolen, jf. § 1, og bør omfatte fagdidaktikk og praksisopplæring.

I grunnskolelærerutdanningen for 1.–7. trinn kan det gis fritak fra prøve i en av målformene i norsk for studenter som har samisk, kvensk, norsk tegnspråk eller et annet minoritetsspråk som morsmål, og som ikke har vurdering i begge norske målformer fra videregående opplæring.

Tilsvarende fritaksregler gjelder for studenter i grunnskolelærerutdanning for 5.–10. trinn som ikke velger norsk i fagkretsen, og for utenlandske studenter som ikke har videregående opplæring fra Norge. For studenter som har norsk i grunnskolelærerutdanningen for 5.–10. trinn er det ingen fritaksbestemmelse fra målformer.

Fritak skal føres på vitnemålet.

Merknader til forskriftsforslaget i § 5

Med skolefag menes undervisningsfag i grunnskolen i henhold til gjeldende læreplan, med unntak av faget utdanningsvalg.

Rammeplanutvalgets vurderinger om § 5

I paragrafen spesifiseres fritaksbestemmelser. Første del omhandler mulig fritak på grunnlag av eksamener som ikke er en del av en grunnskolelærerutdanning. Utvalget har drøftet fritak, og ser at dette blant annet er en avveining mellom kvalitet og kvantitet i lærerutdanningen. Lærerutdanningsreformen har som mål å styrke kvaliteten i norsk lærerutdanning og gjøre den mer helhetlig, integrert og profesjonsrettet. Åpnes det for en liberal praksis med hensyn til fritak vil det kunne undergrave reformens mål. Det er derfor ikke uproblematisk å gi fritak på grunnlag av tidligere eksamener som ikke omfatter fagdidaktikk og praksis. På den andre siden står norsk skole overfor store rekrutteringsutfordringer i årene framover og det kan derfor være grunn for å gi fritak for praksis og fagdidaktikk for studenter som kan dokumentere gode faglige ferdigheter. Følgende eksempel kan illustrere situasjonen: Skal det være mulig for en student med eksamen fra et årsstudium i disiplin-faget engelsk (dvs. uten didaktikk og praksis) å få fritak for et undervisningsfag på 60 studiepoeng i en av eller i begge grunnskolelærerutdanningene? I så fall vil dette kunne forstås som et brudd med prinsippet om to differensierte utdanninger med progresjon og helhet og med krav til didaktikk og praksis i alle undervisningsfag. Det kan også argumenteres med at det finnes andre veier til læreryrket som praktisk pedagogisk lærerutdanning (PPU) og lektorprogram, og at dette kan være alternative studieløp for studenter med avlagte eksamener fra andre utdanninger dersom de ikke vil ta en fireårig grunnskolelærerutdanning. Med utgangspunkt i evalueringen av allmennlærerutdanningen og Stortingets begrunnelse for reformen, er forskriften restriktiv med hensyn til muligheter for fritak.

Fritak for prøve i en av målformene er den andre typen fritak som omtales i § 5. Opplæringsloven § 1-11 regulerer hvilke studentgrupper som er unntatt fra kravet om skriftlig sidemålsopplæring. De studentgruppene dette gjelder, er studenter med opplæring i samisk som førstespråk eller andrespråk, elever som har finsk som andrespråk, studenter som får opplæring i tegnspråk etter opplæringsloven § 2-6 og § 3-9 og studenter som får særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 2-8 og § 3-12. Unntatt for fritak er studenter som skal bli norsklærere for 5.–10. trinn. I og med at norsk ikke er obligatorisk fag i 5–10 utdanningen, mener utvalget at det ikke bør gis

fritak fra en av målformene i denne utdanningen for studenter som velger norsk som fag. Med unntak av sistnevnte, er det ingen endringer fra tidligere forskrift med hensyn til fritak for prøve i en av målformene.

Grunnskolelærerutdanningene er tydelig definert som to utdanninger. Hvis en student som har startet på en utdanning ønsker å gå over på den andre, må studenten søke institusjonen om opptak og om få godskrevet/innpasset deler av fag eller emner. Dette vil bli nærmere omtalt i nasjonale retningslinjer.

§ 6 IKRAFTTREDELSE OG OVERGANGSREGLER

Forskriften trer i kraft 1. mars 2010 og gjelder fra og med opptak til studieåret 2010–2011.

Studenter som følger tidligere rammeplaner har rett til å avlegge eksamen etter disse inntil 31. desember 2015. Fra dette tidspunkt oppheves forskrift til rammeplan for allmennlærerutdanning av 13. desember 2005.

Merknader til forskriftsforslaget i § 6

Kunnskapsdepartementet forutsetter at studenter som begynte på allmennlærerutdanningen høsten 2009, skal innføres i de nye grunnskolelærerutdanningene.

Rammeplanutvalgets vurderinger om § 6

Studenter som begynte høsten 2009 er de siste som er tatt opp til allmennlærerutdanningen. Disse skal etter planen være uteksaminert våren 2013. Erfaringer tilsier at enkelte studenter av ulike grunner trenger noe lenger tid. Rammeplanutvalget har lagt dette til grunn og har satt 31.12.2015 som siste frist til å avlegge eksamen etter tidligere rammeplan. Innføringen av 2009-kullet vil begrense behovet for å avlegge eksamen i allmennlærerutdanningen.